

11 באוקטובר, 2020

לכבוד

ועדת חוץ וביטחון

כנסת ישראל

שלום רב,

באמצעות דוא"ל

הנדון: הארכת הסמכת השב"כ להמשיך את פעולות המעקב אחר חולי קורונה

פרטיות ישראל (ע"ר)¹ קוראת לוועדת חו"ב להפסיק באופן מידי את השימוש בכלי השב"כ לצורך איתור מגעים עם חולי קורונה מהטעמים המצטברים של פגיעה בזכות החוקתית לפרטיות, פגיעה באמון הציבור, העדר יעילות וגרימת נזק חריף לכלכלת ישראל.

פגיעה קשה בזכות החוקתית לפרטיות

שימוש בכלי מעקב אחר תנועת אזרחים, ללא ידיעתם או הסכמתם, פוגע קשות בזכות לפרטיות, באוטונומיה של האדם ובחופש התנועה שלו.

בשל חשאיותו, השימוש בכלי השב"כ מהווה "אח גדול" העוקב בשיטתיות אחר פעולותיהם של אזרחים ומסוגל לתעד ולנתח את שגרת יומם נוהגיהם, לרבות מקומות בהם שהו ומי שעימם נפגשו. ככזה, כלי השב"כ לא רק עוקב אחר תנועות אזרחים, אלא גם מסיק מידע רב על אודותם, עורך הבחנות, מבצע החרגות ולבסוף שולח אזרחים רבים לבידוד, לעתים קרובות בשגגה: כך למעשה נשלחו מעל רבע מיליון אזרחים לבידוד בעקבות טעויות זיהוי.²

היעדר שקיפות ופגיעה באמון הציבור

בעקבות השחיקה הגוברת באמון הציבור בפעולות הממשלה ובעקבות מעקבי השב"כ שמופעלים בחוסר שקיפות, מסתמנת תופעה מדאיגה של חוסר שיתוף פעולה של אזרחים בחקירות אפידמיולוגיות ואף מסירת מידע לא נכון במכוון. נתונים שפורסמו טוענים שכ-40% מהנדבקים משקרים בחקירות האפידמיולוגיות, אינם משיבים על שאלות משמעותיות, ומסרבים לדווח עם מי הם נפגשו והיכן.³

מעקבי השב"כ ומשבר האמון החריף בין המדינה לאזרחיה עקרו מן השורש את האחריות האישית והערבות ההדדית בכל הנוגע להתמודדות עם נגיף הקורונה. כאשר חולים מאומתים יודעים ששירות הביטחון הכללי מסוגל לאתר באופן אוטומטי מגעים שהיו להם, אין להם תמריץ אזרחי לשתף פעולה עם חקירה אפידמיולוגית.

מעקבי השב"כ אינם מקיימים את תכלית החקיקה

המטרה של הפעלת כלי השב"כ היא לסייע למשרד הבריאות בצמצום התפשטות הנגיף.⁴ עם זאת, בתקופת מעקבי השב"כ חל גידול דרמטי בשיעור חולי הקורונה בישראל. כך לדוגמה, בתקופה שבין ה-26.5 ל-26.6

¹ עמותת רשומה, הפועלת במטרה לשמור ולקדם את הזכות לפרטיות בישראל. עם מייסדיה נמנים מיטב המומחים בארץ בתחום הפרטיות.

² לפי דיווח משרד הבריאות מיום 30.9.20, 228,459 איש שוחררו מבידוד בעקבות השגות.

³ מתוך אתר Mako: "גורם במערכת הביטחון: משרד הבריאות מנוהל מאגו, זורקים אחריות", 24.09.20, https://www.mako.co.il/news-military/2020_q3/Article-8a20011e77fb471026.htm

⁴ סעיף 1 לחוק חוק הסמכת שירות הביטחון הכללי לסייע במאמץ הלאומי לצמצום התפשטות נגיף הקורונה החדש וקידום השימוש בטכנולוגיה אזרחית לאיתור מי שהיו במגע קרוב עם חולים (הוראת שעה), תש"ף-2020

השימוש בכלי השב"כ צומצם רק למקרים ייחודים או הופסק כליל. בתקופה זו הגידול בסך החולים בישראל הסתכם רק 36% (גידול מ-16,757 חולים ל-22,800 חולים). לעומת זאת, בשתי תקופות זהות בארץ שבהן כלי המעקב של השב"כ פועל בתפוקתו המלאה – בין ה-1.7 ל-1.8, ובין ה-1.9 ל-1.10 - גידול החולים בישראל היה 175% ו-114%, בהתאמה.

גם נתוני משרד הבריאות מלמדים על ירידה במספר החולים שאיתר השב"כ: בתחילת יולי -39% מכלל החולים אותרו על-ידי השב"כ, כיום שיעור החולים עומד על 25%. מדובר בירידה של 35% ביעילות הכלי.

פגיעה כלכלית נרחבת

נגיף הקורונה הביא עמו משבר כלכלי שלא היה כדוגמתו בכלכלה הישראלית. הפעלת מעקבי השב"כ בישראל הוסיפו למשבר זה, כאשר שלחו בכל שבוע מספר רב של מבודדים, אשר עלותם למשק נאמדת במאות מיליוני שקלים. בדיון מיום 6.9, ציין יו"ר הוועדה, ח"כ צבי האוזר כי "אף מדינה בעולם לא מאכנת באמצעות שב"כ אנשים שבאו במגע עם חולה מאומת. אין מספרים בהיקפים כאלה, אנחנו מדברים על 10% מהאוכלוסייה בתוך חודשיים... הנושא הוא בנפשנו, הדבר כרוך בעלויות אדירות למשק הישראלי."

נתוני משרד הבריאות מלמדים שהיקף המבודדים רק הולך וגדל בעקבות מעקבי השב"כ. מאמצע ספטמבר עד תחילת אוקטובר, נכנסו לבידוד כל שבוע מעל 100 אלף איש בעקבות מעקבי השב"כ בלבד.⁵ יתרה מזאת, במצטבר מחדש יולי, מעל 650 אלף איש שנשלחו לבידוד על בסיס מעקבי השב"כ – כלל לא פיתחו תסמינים או אותרו כמאומתים, מדובר בכ-6 מיליון ימי עבודה! התוצאה המצטברת היא נזק כלכלי חסר תקדים למשק הישראלי בתקופת משבר כלכלי חריף: ירידה בפדיון לעסקים,⁶ הוצאות שכר לעסקים הנושאים בעלויות המבודדים ואבדן הכנסה למבודדים. בדיון מה-6.9 ציין ח"כ האוזר שקיצור הבידוד ביומיים יחסוך למשק 150 מיליון ₪. מכך ניתן להסיק כי מעקבי השב"כ גורמים למשק נזק של מיליארדים.

אימוץ חלופה אזרחית ראויה

לא ניתן לבחון באופן מעשי את אפקטיביות "המגן" כאשר הוא הופץ במקביל להפעלת כלי המעקב של השב"כ, ללא ניהול קמפיין ציבורי נרחב בדבר יתרונות "המגן", וללא השקעה טכנולוגית ראויה בליקויים עליהם דיווחו משתמשים רבים. בצד זאת יש לתמרץ עסקים ואזרחים להשתמש ב"המגן". כך לדוגמה שימוש בטכנולוגיה כתמיכה בתהליך אוטומטי של ערעורים או הקלה במגבלות לעסקים, יגדיל את השימוש ב"המגן" ויאפשר הפצה אפקטיבית של היישומון.

אנחנו מצויים במשבר מתמשך שפוגע בכל היבטי החיים: פגיעה נפשית, כלכלית, משפחתית ובריאותית. ביטול הסמכת השב"כ, השקת קמפיין ערבות הדדית להגברת השימוש בחלופה אזרחית לאיתור מגעים, חיזוק המערך האפידמיולוגי, ושקיפות מלאה של הממשלה בנוגע לצעדיה, עשויים להגביר את האמון הציבורי בפעולות המדינה, לעורר אופטימיות בקרב הציבור ולעזור למנוע את התפשטות הנגיף.

בכבוד רב,

עו"ד נעמה מטרסו, מנכ"לית

פרטיות ישראל (ע"ר)

⁵ כאשר בתקופה המקבילה בתחילת החודש נכנסו כל שבוע בממוצע כ-70 אלף איש בעקבות מעקבי השב"כ.
⁶ על פי הלמ"ס 78% מהעסקים סבלו מירידה בפדיון ביולי אוגוסט 2020.